

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2016

KOHTAAMINEN KANTAA

– KIRKON PERHENEUVONNAN SUUNTA VUOTEEN 2022

Kirkkohallitus

Kirkon kasvatus ja perheasiat

2016

KOHTAAMINEN KANTAA

– KIRKON PERHENEUVONNAN SUUNTA VUOTEEN 2022

Perheneuvonnan perustehtävä

Kirkon perheneuvonnassa vahvistamme kokonaisvaltaista hyvinvointia kohtaamalla ihmisiä sielunhoidollisen ja terapeuttisen keskustelun avulla parisuhteen ja perheen eri vaiheissa sekä kriisitilanteissa.

Perheneuvonnan arvot

Perheneuvonnan arvoja ovat usko, toivo ja rakkaus.

”Niin pysyvät nämä kolme: usko, toivo, rakkaus. Mutta suurin niistä on rakkaus.”

Uskomme Jumalan hyvään tahtoon ja läsnäoloon vaikeissakin elämäntilanteissa. Jumalan armo ja rakkaus välittyvät kohtaamisissa synnyttäen toivoa ja luottamusta. Auttaminen on lähimmäisen rakastamista vastaamalla hänen todelliseen tarpeeseensa.

Perheneuvonnan visio

Kohtaamme apua ja tukea tarvitsevia. *Toimimme* aktiivisesti yhteistyöverkostoissa ja *etsimme* jatkuvasti uusia toimintatapoja parisuhteiden ja perheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemiseksi ja vahvistamiseksi.

Perheneuvonnan suuntaviivat vuoteen 2022

- **Pidämme huolta siitä, että ihmiset saavat perheneuvonnasta apua ja tukea**
  - Turvaamme perheneuvontapalvelujen riittävän tasavertaisen saatavuuden myös muutostilanteissa
  - Palvelemme asiakkaita ammattitaitoisesti yhteydenotosta asiakkuuden päättymiseen asti
  - Huolehdimme työmme ja koulutustemme laadusta ja kehittämisestä ottamalla huomioon asiakaspalautteen, ajankohtaisen tutkimustiedon, toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset sekä informaatioteknologian tuomat mahdollisuudet
  - Huomioimme työssämme lisääntyvän monikulttuurisuuden, monenlaiset perhe- ja parisuhdemuodot ja väestön ikääntymisen
  - Teemme aktiivisesti yhteistyötä eri toimijoiden kanssa sekä kirkossa että yhteiskunnassa
- **Vaalimme lapsen etua ja hyvinvointia**
  - Otamme toiminnassamme huomioon lapsen hyvinvoinnin ja ihmisoikeudet
  - Vahvistamme vanhemmuutta ja aikuisten kykyä pitää huolta lähi-ihmissuhteista
  - Arvioimme toimintamme lapsi- ja perhevaikutuksia
- **Osallistumme keskusteluun ja viestimme toiminnastamme**
  - Osallistumme aktiivisesti keskusteluun perhe- ja parisuhdeasioista
  - Tiedotamme kirkon perheneuvontatyöstä paikallisesti ja valtakunnallisesti
  - Pidämme vaikuttamistyössämme esillä lasten hyvinvointia
  - Pidämme esillä sitä, että perheneuvonta osana sielunhoitoa on kirkon perustyötä

KOHTAAMINEN KANTAA

– KIRKON PERHENEUVONNAN SUUNTA VUOTEEN 2022

Sisällys:

1. JOHDANTO

2. ”MEIDÄN KIRKKO MUKANA PERHEIDEN ARJESSA” – STRATEGIAN TOTEUTUMINEN

3. PERHENEUVONTA MUUTTUVASSA TOIMINTAYMPÄRISTÖSSÄ

Perheiden monimuotoisuus

Kulttuurinen monimuotoisuus

Digitalisaation tuomat muutokset

Työelämän muutos

Muuttuvat käsitykset seksuaalisuudesta ja avioliitosta

Perheneuvonta turvaa lasten hyvinvointia muutoksissa

Muutokset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteissa

Pysyvää muutosten keskellä

4. KOHTAAMINEN KANTAA – KIRKON PERHENEUVONNAN SUUNTA VUOTEEN 2022

Perheneuvonnan perustehtävä

Perheneuvonnan arvot

Perheneuvonnan visio

Perheneuvonnan suuntaviivat vuoteen 2022

1. JOHDANTO

Kristillisen ihmiskäsityksen mukaan jokainen ihminen on Jumalan luomana korvaamattoman arvokas. Psalmin 139 sanoin hän on ihme. Ihminen on arvokas silloin, kun kaikki menee hyvin – ja hän on sama ihmeellinen Jumalan lapsi myös rankoissa ja vaikeissa vaiheissaan. Jeesuksen kehotusten mukaisesti ihmisellä on vastuu olla auttajana ja lähimmäisenä toiselle. Jokaisella on myös oikeus olla haavoittuva ja tarvita lähimmäisyyttä ja tukea. Kukaan ei ole vain auttaja tai apua tarvitseva.

Kirkon auttamistyö on uskon ja rakkauden rajapintaa. Se on osa kirkon ydintehtävää: Ei ole uskoa ilman rakkautta. Kristityt on lähetetty yksilöinä ja yhteisöinä rakastamaan lähimmäistään niin kuin itseään ja tekemään toisille sitä, mitä he haluaisivat itsellensä tehtävän. Kirkko toimii yhteistyössä eri tahojen kanssa yhteisen hyvän puolesta. Kirkon nelivuotiskertomuksen ”Haastettu kirkko” mukaan ihmiset pitävät kirkon auttamistyötä erityisen tärkeänä ja haluavat kirkon tekevän juuri sitä.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon suuntaviivoja vuoteen 2020 hahmotteleva asiakirja on nimeltään Kohtaamisen kirkko. Siinä kirkko kuvataan kohtaamisen yhteisönä. Perheneuvonnan työ rakentuu juuri kohtaamiselle. Perheneuvonnassa tarjotaan apua ja tukea parisuhteen ja perheen kysymyksissä sekä elämän kriisitilanteissa. Kun kohtaamisen vaikeus tai sen puute elämässä haavoittaa, haavoja voidaan hoitaa kuulluksi ja kohdatuksi tulemisen avulla. Halu tulla hyväksytyksi ja rakastetuksi, sitoutua toiseen ihmiseen, on yksi ihmisen suurimmista tarpeista. Lähi-ihmissuhteet vaikuttavat suuresti yksilön ja perheiden hyvinvointiin, seuraaviin sukupolviin ja yhteiskunnan perusrakenteisiin. On tärkeää ottaa todesta ihmisen kokonaisvaltainen hyvinvointi. Hengellisen elämän vaikutus hyvinvointiin jää usein huomaamatta.

Perheneuvonnan ensimmäinen valtakunnallinen strategia ”*Meidän kirkko - mukana perheiden arjessa*” julkaistiin tammikuussa 2010. Sen tavoitteena oli suunnata perheneuvontatyötä, antaa tukea paikallisten perheasiain neuvottelukeskusten työn suunnitteluun ja seurakuntien päätöksentekoon sekä tiedottaa perheneuvontatyöstä yhteistyökumppaneille. Tässä asiakirjassa kuvataan toimintaympäristön muutoksia ja arvioidaan perheneuvonnan strategian toteutumista. Toimintaympäristö on muuttunut nopeasti ja ennakoimattomasti. Yhteiskunta on yhä voimakkaammin polarisoitunut ja eriarvoistunut.

Suunnittelussa on erotettava toisistaan muuttuvat asiat niistä, jotka ovat muuttumattomia. Perheneuvonnan strategian kuvauksissa on paljon edelleen ajankohtaista ja niihin tukeudutaan myös uusissa suuntaviivoissa. Nyt tarkastellaan erityisesti toimintaympäristön muutosten vaikutuksia kirkon perheneuvontatyöhön. Päivitysprosessin aikana on käynyt yhä ilmeisemmäksi vaikeus arvioida yhteiskunnassa ja kirkossa tapahtuvien nopeiden muutosten vaikutuksia. Työryhmän perusajatuksena on se, että muuttuvassa maailmassa myös suunnittelun on oltava koko ajan uudistuvaa ja muuttuvaa. Olemme rakentaneet toiminnan suuntaviivoja tietäen, että tulevaisuuden ennustaminen on entistäkin vaikeampaa. Organisaatioiden on luovuttava siitä oletuksesta, että voitaisiin saavuttaa täydellisyys tila, jossa kaikki on valmista. Perinteinen suunnittelu ei voi toimia, koska suunnittelun taustalla olevat oletukset muuttuvat koko ajan. Suunnitelmat eivät myöskään toimi ympäristössä, jossa kaiken aikaa avautuu suuri määrä uusia vaihtoehtoisia reittejä valittuihin päämääriin pääsemiseksi.

Kaikkien organisaatioiden toiminnan onnistumisen kannalta oleellista on kyky nopeaan reagointiin. Siksi tämän asiakirjan pyrkimyksenä ei ole lyödä lukkoon tulevaisuuden ratkaisuja vaan nostaa esiin keskeisiä suuntaviivoja, joiden mukaan ratkaisuja voi tehdä. Tekstin sisällä olevat kysymykset auttavat perheneuvonnan toimijoita miettimään omaa toimintaansa suhteessa toimintaympäristön muutoksiin. Yhä useammat ratkaisut tehdään paikallisesti omaa toimintaympäristöä tutkien. Samalla on tärkeää pitää kiinni perheneuvonnan kentän riittävästä yhtenäisyydestä.

On tärkeää tarkastella myös omaa toimintaa. Seurakuntien työ perheiden kanssa ja niiden hyväksi on monipuolista. Perheneuvonta on erityisesti viime aikoina kehittänyt työtapojaan sekä yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa kirkossa ja yhteiskunnassa. Tulevaisuudessa yhteistyön merkitys kasvaa samalla kun jakoa asiakastyöhön ja ennaltaehkäiseväksi kutsuttujen työtapojen välillä on tarkasteltava uudella tavalla.

Näitä suuntaviivoja on valmisteltu yhteistyössä perheneuvonnan henkilöstön kanssa. Kaikilla perheneuvonnan työntekijöillä on ollut mahdollisuus osallistua tekstin kehittämiseen. Perheneuvonnan johtajien kokouksien työskentelyt ovat ohjanneet työryhmän työskentelyä useassa vaiheessa ja perheneuvonnan kehittämistyöryhmän kanssa on oltu tiiviissä yhteydessä.

Kirkon kasvatuksen ja perheasioiden toimikunta asetti perheneuvonnan strategian päivitystyöryhmän vuonna 2014. Työryhmän puheenjohtajana on toiminut perheneuvontatyön johtaja Heikki Syrjämäki ja jäsenenä johtava perheneuvoja Yvonne Terlinden, perheneuvonnan kehittämistyöryhmän puheenjohtaja ja perheasiain neuvottelukeskuksen johtaja Timo Korpinen, perheneuvoja Pia Harmokivi (kevääseen 2015 saakka), perheneuvoja Leena Varha (syksystä 2015 alkaen), perheneuvoja Seppo Viljamaa, kasvatusta ja perheasiat – yksikön koulutussihteeri Tero Pulkkinen (syksy 2014), asiantuntija Anne Anttonen (keväästä 2015), yksikön johtaja Päivi Kähkönen ja työryhmän sihteerinä vastaanotosihteeri Päivi Ihander.

Työryhmä on kuullut asiantuntijoina TT Timo-Matti Haapiaista, VTT, FT Heikki Hiilamo, projektipäällikkö Terhi Jormakkaa, tutkija Suvi-Sadetta Kaarakaista sekä piispa Björn Vikströmiä.

Taitto ja kuvat Teemu Junkkaala
Tekstien toimitus Heli Pruuki

Haluamme työryhmänä kiittää kaikkia edellä mainittuja ja muitakin tahoja, jotka ovat asiantuntemuksellaan auttaneet tämän asiakirjan kirjoitusprosessissa!

2. ”MEIDÄN KIRKKO MUKANA PERHEIDEN ARJESSA” – STRATEGIAN TOTEUTUMINEN

Kirkon perheneuvonnan ensimmäisen strategian, ”*Meidän kirkko mukana perheiden arjessa*”, toteutumista arvioitiin perheneuvonnan johtajien kokouksessa Turussa maaliskuussa 2015. Arvioinnissa on hyödynnetty myös perheneuvonnan valtakunnallista asiakaspalautetta sekä perheneuvonnan tilastoja vuosilta 2009 - 2015.

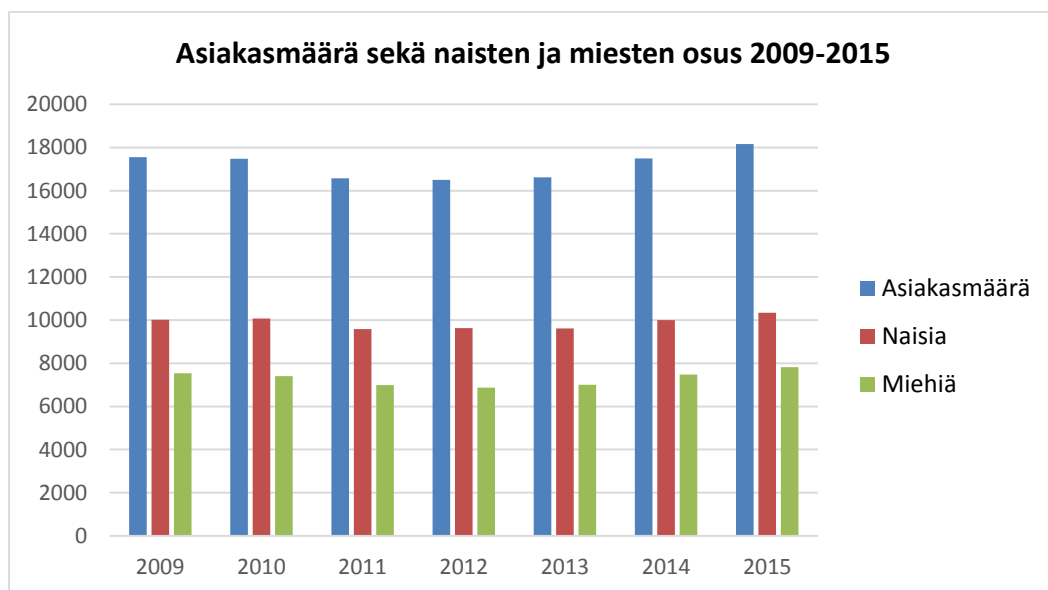
”*Meidän kirkko mukana perheiden arjessa*” – strategiassa on kirjattu kolme strategista tavoitetta vuoteen 2016: *Ihmiset tulevat autetuiksi, Edistämme toimivaa arkea perheissä, Perheneuvonta on laajasti tunnettua kirkon perustyötä.* Näiden toteutumista arvioidaan tässä yksityiskohtaisemmin.

Ihmiset tulevat autetuiksi

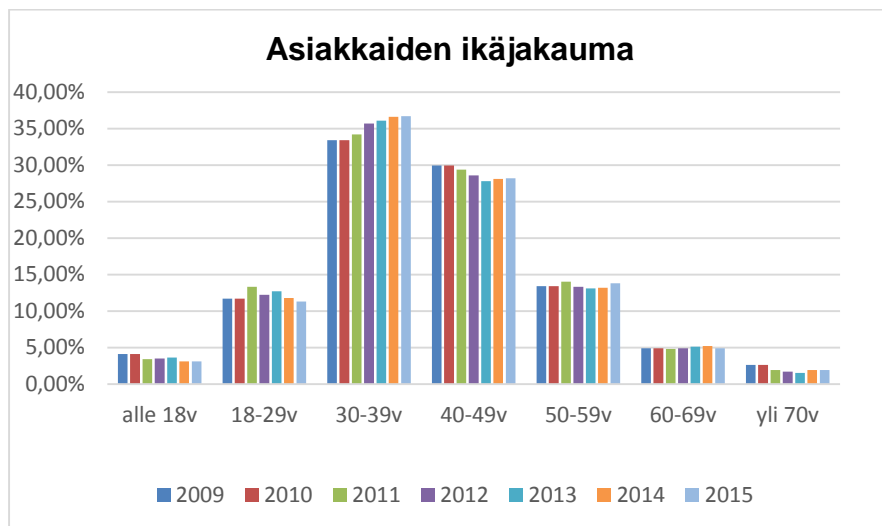
Asiakkaamme saavat oikea-aikaista, kestoaltaan riittävää ja laadukasta apua
Meillä on tarvittava määrä ammattitaitoisia työntekijöitä
Onnistumme työntekijöiden valinnassa
Koulutamme työntekijämme hallitsemaan sielunhoidollisia ja terapeuttisia menetelmiä
Kehitämme jatkuvasti ammattitaitoamme
Kokoamme säännöllisesti ja valtakunnallisesti asiakaspalautetta kehittääksemme toimintaamme
Tuemme perheneuvontaverkoston laajenemista

Laatu ja määrä perheasiain neuvottelukeskusten työssä - asiakirjan mukaan perheneuvonnan laadun keskeisiä kriteereitä ovat työntekijöiden ammattitaito ja työntekijän ja asiakkaan luotettava ja inhimillinen vuorovaikutus. Perheneuvonnassa vuodesta 2013 käytetyssä valtakunnallisessa asiakaspalautteessa 97 % vastaajista arvioi, että työntekijät olivat kunnioittavia, ammattitaitoisia, käynneillä keskusteltiin heidän kannaltaan tärkeistä asioista ja tapaamisista oli heille hyötyä. Tietoa ongelmiin liittyvistä asioista olisi haluttu saada enemmän.

Laadukas työ edellyttää myös avun oikea-aikaisuutta sekä riittäviä työntekijäresursseja. Avun oikea-aikaisuus toteutuu vain osittain. Erityisesti suurissa keskuksissa pitkä odotusaika yhteydenoton ja ensimmäisen käyntikerran välillä on ollut asiakkaiden suurin kritiikin aihe. Osassa keskuksista vain osa avun tarvitsijoista pääsee asiakkaaksi.

Perheneuvonnan tilastojen mukaan työntekijöiden lukumäärä on valtakunnallisesti pysynyt suhteellisen vakaana. Asiakasmäärä on sen sijaan kasvanut muutaman viime vuoden aikana. Miesten osuus asiakkaista on ollut aina varsin suuri. Monissa keskuksissa perheneuvontapalvelujen kysyntä ylittää tarjonnan. Laatu ja määrä perheasiain neuvottelukeskusten työssä – asiakirjassa suositellaan, että keskuksessa olisi yksi työntekijä väestövastuualueen 20 000 asukasta kohden. Tämä tavoite toteutuu vain noin joka neljännessä keskuksessa.

Perheneuvonnan asiakkaista 30–39 –vuotiaiden osuus on kasvanut vuosi vuodelta. Kasvu selittyy yhtäältä pikkulapsiperheiden elämäntilanteen kuormittavuudella, toisaalta kyse on strategisesta valinnasta suunnata perheneuvontapalveluja erityisesti pienten lasten vanhemmille.

Perheneuvonnan johtajat arvioivat, että työntekijävalinnoissa on onnistuttu. Tätä arviointia tukee myös asiakaspalaute. Perheneuvonnassa on käytetty työntekijärekrytoinnissa perheneuvontatyöhön kehitettyä psykologista arviointia. Perheneuvojan ja vastaanottosihteerin erikoistumiskoulutukset on arvioitu laadukkaiksi. Perheneuvojien osalta koulutus vastaa psykoterapeuteille asetettuja koulutusvaatimuksia. Seurakuntien tarjoamiin koulutusresursseihin on oltu pääsääntöisesti tyytyväisiä.

”Meidän kirkko mukana perheiden arjessa” -strategiassa tavoitteeksi asetettiin perheneuvontaverkoston laajeneminen niin, että vuonna 2016 se kattaa koko Suomen. Tämän tavoitteen saavuttaminen on osoittautunut vaikeaksi johtuen talouden realiteeteista ja vakiintuneiden toimintamallien puutteesta. Joissakin keskuksissa on toimittu sen puolesta, että lähialueelle saataisiin uusia keskuksia/sivuvastaanottoja ja näin parannettaisiin perheneuvonnan saavutettavuutta.

Edistämme toimivaa arkea perheissä

- Etsimme yhdessä ihmisten kanssa toimivan arjen edellytyksiä
- Tuemme parisuhteita ja perheitä yhteistyössä seurakunnan muiden toimijoiden kanssa
- Tuemme parisuhteita ja perheitä yhteistyössä yhteiskunnan ja muiden toimijoiden kanssa
- Osallistumme kirkolliseen ja yhteiskunnalliseen keskusteluun parisuhteiden, perheiden ja lasten hyvinvoinnin puolesta

Perheneuvontatyöhön kuuluu toimivan arjen edellytysten pohtiminen ja niiden etsiminen yhdessä asiakkaiden kanssa. Perheneuvonnan tilastojen mukaan vuorovaikutusongelmat on vuodesta toiseen selvästi yleisin asiakkaiden ilmoittama tulosy. Toimivaan arkeen, joka edistää koko perheen hyvinvointia, kuuluu riittävän hyvä vuorovaikutus kaikkien perheen jäsenten kesken. Tavoite toteutuu hyvin työskentelyssä, jota kuvataankin arkilähtöiseksi.

Yhteistyö seurakunnan muiden toimijoiden kanssa vaihtelee keskuksittain melko vähäisestä hyvinkin tiiviiseen ja monisisältöiseen toimintaan. Monissa keskuksissa tosin arvioidaan, että yhteistyötä olisi hyvä lisätä.

Perheneuvonnan yhteistyö yhteiskunnallisten toimijoiden, esimerkiksi järjestöjen, kanssa vaihtelee. Perheneuvolat ja sosiaalitoimi sekä neuvoloiden perhevalmennus ovat usein mainittuja esimerkkejä yhteistyötahoista, joiden kanssa toimintaa kuvataan laajaksi ja luontevaksi.

Osallistuminen kirkolliseen ja yhteiskunnalliseen keskusteluun on pääsääntöisesti melko pienimuotoista, vaikka julkiseen keskusteluun osallistuminen nähdäänkin merkittäväksi kehittämisalueeksi. Tavoite nähdään haasteellisena osittain siksi, että se edellyttää huolellisuutta ja varovaisuutta työhön liittyvän vaihteluvoimallisuuden ja luottamuksellisuuden vuoksi.

Perheneuvonta on laajasti tunnettua kirkon perustyötä

Verkostoidumme aktiivisesti paikallisella tasolla

Lisäämme valtakunnallista ja paikallista tiedotusta kirkon perheneuvontatyöstä

Hyödynnämme uusia viestintäkanavia

Välitämme kirkon ja yhteiskunnan päättäjille ajankohtaisen ja realistisen kuvan perheneuvontatyöstä

Perheasiain neuvottelukeskuksissa on verkostoiduttu paikallisesti, mutta tältä osin jatkuva päivittäminen nähdään tarpeelliseksi. Verkostoituminen ei kuitenkaan ole itseisarvo – sen täytyy palvella ihmisiä ja tukea näin perustehtävän toteutumista.

Paikallista tiedotusta on viime vuosina pyritty lisäämään, joskin monissa keskuksissa tavoite on toteutunut vain osittain tai jopa huonosti. Tiedottamisen voidaan nähdä olevan ristiriidassa palvelujen saatavuuden kanssa. Toisaalta, resurssien niukkuus ei poista tiedottamisen merkitystä ja tärkeyttä.

Uusien viestintäkanavien hyödyntämisessä on hajontaa. On keskuksia, joissa tähän toimintaan ei ole käytetty resursseja tai siihen ei löydy tarvittavaa osaamista – toisaalta on keskuksia, joissa on otettu käyttöön monia uusia kanavia (some, verkkotyö, nettisivujen uusiminen jne.). Erityisesti netin parempaa hyödyntämistä toiminnassa pohditaan monissa keskuksissa. Valtakunnalliseen Suhdekliinikka-toimintaan osallistuu perheneuvojia eri puolilta maata.

Tavoitetta välittää ajankohtaista ja realistista kuvaa perheneuvonnasta kirkon ja yhteiskunnan päättäjille pidetään tärkeänä ja sen nähtiin toteutuneen melko hyvin.

3. PERHENEUVONTA MUUTTUVASSA TOIMINTAYMPÄRISTÖSSÄ

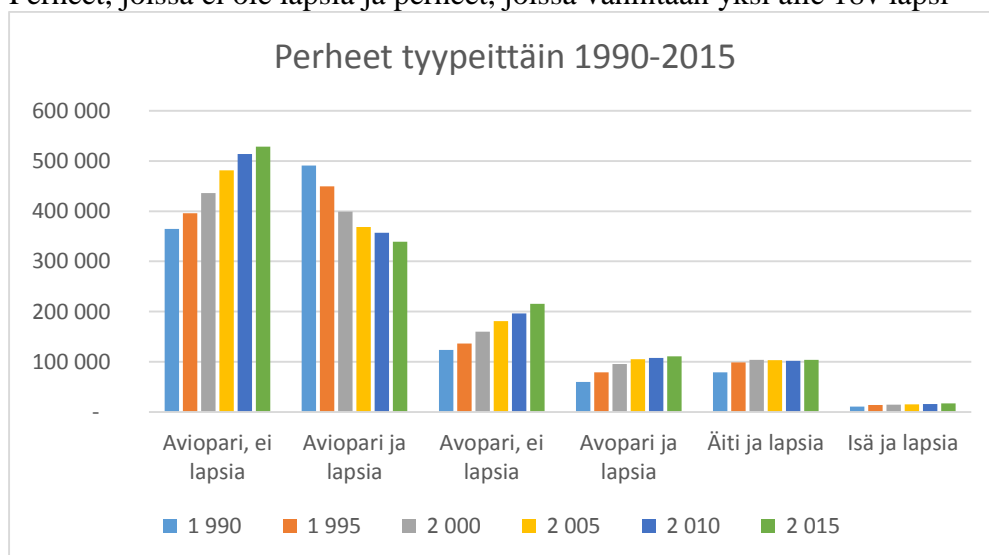
Perheiden monimuotoisuus

Eurooppalaisten vertailujen mukaan suomalaiset arvostavat perhettään poikkeuksellisen paljon. Puoliso ja perheenjäsenet ovat monelle tärkein voimavara ja onnellisuuden lähde

Perheet ovat nykyisin monimuotoisia. Perheen määrittelystä on tullut hyvin henkilökohtainen asia. Yhä useammin perhe on se, minkä ihminen perheekseen kokee ja perheeseen sisältyvät ne ihmiset, jotka kukin haluaa perheeseensä sisällyttää. Jopa samassa taloudessa elävien henkilöiden keskuudessa voi olla hyvin erilaisia perhettä koskevia käsityksiä.

Eräs, joskin vajavainen, tapa tarkastella perheiden monimuotoisuutta on tilastointi. Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2015 lopussa Suomessa oli 1 475 000 perhettä. Näistä lapsiperheitä oli 571 000. Vaikka perheiden määrä onkin hieman kasvanut edellisestä vuodesta, lapsiperheiden määrä on viimeisen kymmenen vuoden aikana hitaasti vähentynyt. Perhekoko on pienentynyt tasaisesti, ollen vuoden 2015 lopussa keskimäärin 2,8 henkeä. Perheisiin kuului 74 % väestöstä. Yksin asuvia oli 1 112 000.

Perheet, joissa ei ole lapsia ja perheet, joissa vähintään yksi alle 18v lapsi

Kaaviosta on nähtävissä, että yleisin perhemuoto vuoden 2015 lopussa oli aviopari, joilla ei ole lapsia, 528 539. Aviopareja, joilla on alle 18-vuotiaita lapsia, oli 339 342 ja avopareja, joilla on alle 18-vuotiaita lapsia, oli 110 891. Äiti ja lapsia- perheitä oli 103 972 ja isä ja lapsia- perheitä 16 661. Rekisteröityjen parien perheitä, joilla on lapsia, oli 604.

Joka kymmenes alaikäisistä lapsista asuu uusperheessä, joita oli vuoden 2015 lopussa noin 52 000. Noin puolet uusperheen vanhemmista oli avioliitossa ja puolet avoliitossa. Uusperheessä on hieman enemmän lapsia (2,09) kuin lapsiperheessä keskimäärin (1,84).

Perheen perustamisikä on noususuunnassa. Syntyvyys on laskenut jo viidettä vuotta peräkkäin vuodesta 2010 ja ensisynnyttäjien keski-ikä nousee. Raskauden alkamisen toivetta lykätään pidemmälle esimerkiksi sopivan kumppanin puuttumisen ja työmarkkinoiden epävarmuuden takia. Nuoret aikuiset myös valitsevat aiempaa tietoisemmin elää ensin nuoruutta.

Suomalaisten nuorten pariskuntien lapsilukuihanteet ovat muuttuneet jossain määrin ajan myötä. Yli-voimaisesti suurin osa pariskunnista pitää ihanteenaan kaksilapsista perhettä. Seuraavaksi yleisin on ihanne kolmilapsisesta perheestä. Niiden pariskuntien lukumäärä, jotka eivät halua lasta lainkaan, on suurempi kuin niiden, jotka haluavat yhden lapsen.

Suomessa noin joka viides pari kohtaa jossain elämänsä vaiheessa tahatonta lapsettomuutta. Tahaton lapsettomuus ei ole ainoastaan lääketieteellinen tai biologinen ilmiö, vaan usein psykososiaalinen kriisi. Tahattomaan lapsettomuuteen samoin kuin hedelmöityshoitoihin liittyy usein vaikeasti käsiteltäviä tunteita sekä stressiä.

Vuonna 2015 solmittiin 24 708 avioliittoa. Näistä kirkollisten vihkimisten osuus oli 46,9 % eli niitä toimitettiin 11 585. Viimeisen kymmenen vuoden aikana on Suomessa purkautunut vuosittain yli 13 000 avioliittoa. Tästä huolimatta alle puolet ensimmäisistä avioliitoista päätyy eroon. Avioliitot purkautuvat avioliittoja herkemmin. Eron ensisijaisia syitä ovat tunneyhteyden puute, rakkaudettomuus, seksuaaliset ongelmat, ihastuminen toiseen, uskottomuus, päihteiden liikakäyttö ja henkinen väkivalta.

Yksineläviä on Suomessa yli miljoona. Heitä on kaikissa aikuisikäryhmissä ja kasvavassa määrin ikäihmisissä. Yksinelävistä keski-ikäisistä noin joka toisella on vakiintunut erillissuhde jonkun kumppanin kanssa. Erillissuhteella tarkoitetaan parisuhdetta, jossa asutaan eri osoitteissa. Nämä suhteet ovat erityisessä suosiossa seurusteluvaiheessa alle 25-vuotiailla, mutta niitä on suunnilleen joka kymmenennellä myös kaikissa tätä vanhemmissa ikäryhmissä.

Perherakenteiden muutosten ohella yksi keskeisimmistä väestöämme koskevista muutoksista on ikääntyminen. Suomessa väestön keski-ikä nousee nopeammin kuin missään muussa EU-maassa. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan yli 65-vuotiaiden osuus nousee vuoteen 2030 mennessä 25,6 prosenttiin, kun vuonna 2010 yli 65-vuotiaiden osuus oli 17,5 prosenttia. Määrällisesti se tarkoittaa 1,4 miljoonaa yli 65-vuotiasta. Väestöllinen huoltosuhde eli lasten ja eläkeläisten määrä sataa työkäistä kohden on maassamme nyt ja tulevaisuudessa erittäin korkea. Niin ikääntyminen kuin huoltosuhtekin vaihtelevat alueellisesti.

Miten otamme huomioon perheiden monimuotoisuuden?

Mitä vaikutuksia ikärakenteen muutoksilla on työhömmme?

Kuinka huomioimme yksinelävien kysymyksiä perheneuvonnassa?

Kulttuurinen monimuotoisuus

Suomi on vuosi vuodelta monikulttuurisempi ja monikulttuuriset perheet ovat myös keskenään hyvin erilaisia. Vuoteen 2015 saakka ylivoimaisesti suurin peruste muuttaa maahan oli täällä asuva puoliso ja muut perhesyyt. Toinen merkittävä syy on ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden muutto Suomeen joko opiskeluaikaksi tai pysyvästi. Suomalaisissa korkeakouluissa (yliopistot ja ammattikorkeakoulut mukaan lukien) oli vuonna 2015 kaikkiaan 20 353 ulkomaalaista tutkinto-opiskelijaa. Kolmantena merkittävänä perusteena maahanmuutolle on työperäinen maahanmuutto. Erityisesti heidän, mutta myös muiden maahantulijoiden joukossa, on korkeasti koulutettuja ihmisiä.

Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden määrä ja merkitys sekä Suomelle että muulle Euroopalle on ollut monesta näkökulmasta ennakoimatonta. Ennen kevättä 2015 pakolaiset ja turvapaikanhakijat olivat maassamme pieni osa koko maahanmuuttajaväestöstä. Maahanmuuttoviraston tilaston mukaan

vuoden 2015 aikana Suomeen tulevien pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden määrä lähes kymmenkertaistui edelliseen vuoteen verrattuna, lukujen kuitenkin pienentyessä seuraavana vuonna.

Aiempien varovaisten arvioiden mukaan ulkomaalaistaustaisten Suomessa asuvien kansalaisten määrä lähes kaksinkertaistuu vuoteen 2020 mennessä luvun noustessa lähelle 350 000 ihmistä. Suomessa arvioidaan olevan vuonna 2030 jo puoli miljoonaa maahanmuuttajaa.

Perheneuvonta palvelee muuttuvassa yhteiskunnassa sekä kantasuomalaisia että yhä kasvavaa muualta muuttaneiden joukkoa. Erilaisten kulttuurien välillä pyritään tasavertaiseen dialogiin. Ihmisten oman äänen ja heidän erilaisten näkemystensä tulisi saada tilaa. Keskusteluissa ei tavoitella toisten identiteetin ja käsitysten muuttamista antamalla valmiita vastauksia. Tapaamisissa kerrotaan suomalaisesta perhekulttuurista ja lainsäädännöstä ja puututaan samalla tavalla pari- ja perheväkivallan kysymyksiin kuin kantaväestönkin kohdalla.

Monikulttuuriset perheet ovat keskenään hyvin erilaisia samoin kuin suomalaisetkin perheet. Yhtä vähän kuin on olemassa yhteneväistä suomalaista kulttuuria ja elämäntapaa, ei myöskään löydy yhtä yhtenevää tapaa tai kulttuuria Suomeen muuttavien väestöryhmien sisältä. Siksi perheneuvonnassa, jossa liikutaan ihmisen elämän herkimmillä osa-alueilla liittyen kunkin parisuhteeseen ja perheeseen, ei voida liikaa korostaa aitoa kiinnostusta kyseisen yksilön, parin ja perheen elämäntapaan, perhe-taustaan, kulttuuriin ja uskonnolliseen viitekehykseen sellaisena kuin asiakas haluaa sen itse sanoittaa. Mitä edellä mainitut asiat hänelle ja hänen läheisilleen merkitsevät, mitä hän haluaa vaalia ja siirtää eteenpäin omasta kulttuuristaan ja mitä taas muuttaa omalla kohdallaan?

Mitä monikulttuurisuus ja siihen liittyvät erilaiset käsitykset ihmisyydestä, parisuh-teesta ja sukupuolten rooleista merkitsevät meille?

Miten me voimme tukea maahanmuuttajan kotoutumista?

Digitalisaation tuomat muutokset

Digitalisaatio muokkaa elämäämme. Arki täyttyy maailmanlaajuisesta informaatiosta ja kommuni-kaatiosta. Verkkoympäristö tekee mahdolliseksi vuorovaikutuksen vapaana maantieteellisistä rajoit-tuksista.

Teknologiaa tarjotaan jo aivan pienten lasten käytettäväksi. Lasten mediabarometri vuodelta 2013 kertoo informaatioteknologian olevan osa pikkulapsiperheiden ja aivan pienten lasten elämää. 93 prosenttia kaikista 0–8-vuotiaista lapsista käytti internetiä ainakin joskus, 59 prosenttia viikoittain ja reilu kolmannes melkein päivittäin. Internetin käyttö alkoi jo hyvin varhain: puolet alle yksivuotiaista ja 85 prosenttia 1-2-vuotiaista lapsista käytti internetiä edes joskus ja yli kaksivuotiaista lähes kaikki. Vuoden 2010 Lasten mediabarometrin tuloksiin verrattuna suurin muutos onkin erilaisten digitaalisten palvelujen käytön yleistymisessä pienten lasten keskuudessa. Perheiden suhtautuminen viihde-teknologian eri muotoihin kuitenkin vaihtelee. Pelit ovat osalle perheistä vain viihdeteknologiaa muun viihteen joukossa, kun taas toiset perheet katsovat niistä olevan lapsille haittaa.

Teknologia vaikuttaa vanhempien ja lasten vuorovaikutuksen määrään ja laatuun. Tampereen yliopis-tossa tutkittiin tilanteita, joissa lapsi pyrkii kontaktiin älypuhelinlaite käyttävän vanhempansa kanssa. Tutkimuksessa tuli näkyväksi, miten vuorovaikutuksessa medialaitetta käyttävän vastaus usein vii-pyy tai on epäselvä. Tutkimuksessa käytetään ilmausta ”tahmea media”. Ilmaus kuvaa tilannetta sen henkilön näkökulmasta, joka kutsuu medialaitteeseen uppoutunutta henkilöä kanssaan vuorovaiku-tukseen. Tilanteessa on läsnä kaksi kilpailevaa toimintajärjestelmää: vanhemman vuorovaikutus lait-teen kanssa sekä lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus. Toimintajärjestelmien päällekkäisyys

näyttäytyi muun muassa vanhemman hitaana tai odotuksenvastaisena reagoimisena. Joissakin tilanteissa lasten täytyi tehdä kovasti töitä ”haastaakseen älypuhelimien” ja saadakseen vanhemman huomion. Älypuhelimien keskittävän vanhemman vastaaminen lapsen pyyntöön viipyi tai sitä ei tullut lainkaan.

Sosiaalinen media ja tietotekniikka vaikuttavat perheiden tapaan viettää yhteistä aikaa. Kuulumiset halutaan jakaa ajantasaisesti sosiaalisessa mediassa myös perheen ulkopuolisten kanssa. Digilaitteita käytetään monipuolisesti paitsi viihtymiseen myös työasioiden seuraamiseen. Työn ja vapaan raja on hämärtynyt. Tilastokeskuksen mukaan suomalaisten yksin oleminen on lisääntynyt ja perheen kanssa oleminen vähentynyt lähes kaikissa ikäryhmissä. Samalla kun digitaalisten välineiden parissa vietetty aika arjessa on lisääntynyt, myös yksinään vietetty aika on lisääntynyt. Radion ja television parissa vietettävä aika on laskenut erityisesti nuorten ja nuorten aikuisten keskuudessa. Kun televisiota on saatettu katsella yhdessä, älylaitteita käytetään yksin.

Teknologian kehittyminen on tehnyt perheenjäsenten yhteydenpidon ja perheen elämän koordinoimisen helpommaksi ja joustavammaksi. Vertaistuen löytyminen on muuttunut aiempaa helpommaksi, millä voi olla myönteistä merkitystä perhe-elämän haasteista selviämiseen. Moni saa apua parisuhdeongelmiin ja muihin kriiseihin keskustelufoorumeilta, blogeista ja vastauspalstoilta. Tiedonsaanti on aiempaa helpompaa, mutta samalla tarvitaan yhä enemmän kykyä arvioida ja suodattaa saatavilla olevaa tietoa.

Kirkon toiminta verkossa on vahvistunut erityisesti erilaisten projektien kautta sekä osana paikallista toimintaa. Perheneuvonnan läsnäoloa verkossa edustavat seurakuntien kotisivujen lisäksi mm. eräiden keskusten Facebook-ryhmät ja Youtube- videot ja erityisesti City.fi:ssa vuodesta 2012 toiminut Suhdekliniikka-palvelu. Vuonna 2015 Suhdekliniikan kysymys-vastaus-pareja luettiin yhteensä 258 296 kertaa. Keskimääräinen viikon aikainen lukukertojen määrä oli 4967. Suosituimpia yksittäisiä vastauksia luettiin yli 4 000 kertaa. Perheneuvonnan on tärkeää näkyä verkossa yhä aktiivisemmin ja kehittää digitaalisia palveluja ajanmukaisilla tavoilla.

Miten otamme perheneuvonnassa huomioon digitalisaation vaikutuksen ihmisten elämään ja perhesuhteisiin?

Miten voimme hyödyntää teknologiaa perheneuvonnassa?

Työelämän muutos

Suomalainen työelämä on muutoksen keskellä. Tämä vaikuttaa perheneuvonnassa sekä asiakkaiden kokemusten kautta että työyhteisöjen omassa todellisuudessa.

Tilastokeskuksen vuonna 2014 julkaiseman selvityksen mukaan osa-aikatyötä tekevien osuus 15–64 –vuotiaista palkansaajista on kasvanut. Erityisesti tämä koskee naisia: jo vuonna 2013 lähes 20 % heistä teki osa-aikatyötä. Määräaikaiset työsuhteet ovat vakiintuneet osaksi työmarkkinoita. Samalla 42 % työssä olevista kokee jatkuvaa huolta työn riittävydestä. Myös työhön liittyvät arvot ovat muuttuneet: työn sisältö on noussut palkkaa tärkeämmäksi. 44 %:lle itsensä kehittäminen on erittäin tärkeää, vain 12 %:lle uralla eteneminen.

Työhön liittyvät vanhat peruskäsitteet kuten työntekijä, työyhteisö, työpaikka ja työaika ovat monen kokemuksessa yhä vaikeampia määritellä. Työ moninaistuu, hajautuu ja yksilön vastuu omasta työstään lisääntyy. Yhden työpaikan työyhteisöstä on siirrytty yhä enemmän vaihtuviin yhteistyösuhteisiin ja verkostoihin. Joka neljännellä työntekijällä lähityöyhteisö ylittää organisaatorajat. Yhdestä

työsuhteesta on kuljettu kohti monityösuhteisuutta, jossa ihmisillä on työuran aikana ja yhtäaikaisestikin yhä useampia työsuhteita ja yrittäjyyttä.

Työelämän muutokset vaikuttavat perheiden elämään. Työelämän epävarmuus vaikeuttaa elämän suunnittelua, mikä osaltaan vaikuttaa perheiden lapsiluvun pienentymiseen ja ensisynnyttäjien keski-ään nousemiseen. Työttömyys kuormittaa koko perhettä sekä taloudellisesti että henkisesti. Työttömäksi jääminen voi vaikuttaa hyvinvointiin haitallisesti. Toisaalta niillä, jotka eivät pääse edes työelämän alkuun, voi olla vaikeuksia päästä perustamaan perhettä.

Työn ja vapaan rajan hämärtyminen vaikuttaa perheiden arkipäivään. Mm. kauppojen aukioloaikojen vapautuminen merkitsee sitä, että yhä useampien perheiden yhteinen vapaa-aika vähenee ja lasten hoidon tarve epätyypillisiin aikoihin lisääntyy. Työajan vaihtelu tuottaa lapsiperheille hankaluuksia ja epätyypillisiä työaikoja, mikä on usein erityisen vaikeasti sovitettavissa yhteen perheen tarpeiden kanssa. Kirkko voi toimia tulevaisuudessakin perheiden yhdessäolon ja levon puolustajana hektisemmäksi muuttuvassa yhteiskunnassa sekä vastustaa ihmisten arvon näkemistä tuottamisen ja kuluttamisen kautta.

Kirkon ja yhteiskunnan taloudellisen tilanteen heikkeneminen on uhka, johon pyritään seurakunnissa reagoimaan mm. tehtävien muutoksilla, työalojen yhdistämisillä, yhteistyöllä seurakuntien välillä, seurakuntaliitoksilla, työn ulkoistamisella sekä ostopalvelusopimuksilla. Samalla perheneuvonnan ydinosaamisen, eli vuorovaikutus- ja kohtaamisosaamisen, koetaan olevan yksi seurakuntien keskeisistä kehittämistarpeista.

Vapaaehtoisuuden merkitys kirkossa tulee kasvamaan. Perheasiain neuvottelukeskukset joutuvat miettimään, mikä vapaaehtoisuuden merkitys ja sen toteuttamisen muoto omassa toimintaympäristössä voisi olla. Samalla on pidettävä kiinni työn ammatillisuudesta ja asiakkaiden luottamuksesta, jotka ovat perheneuvonnan vahvuuksia. Yhteisiä toimintatapoja on tärkeää löytää, vaikka täysin samanlaiset ratkaisut eivät ole mahdollisia eri puolilla Suomea.

Perheneuvonnalle työelämän muutokset merkitsevät edelleen suurta kysyntää, haastetta työn kehittämiseen ja toimimista riittävien resurssien ja osaamisen turvaamiseksi. Työ- ja elinkeino-ministeriön työelämänkehittämisstrategia vuoteen 2020 painottaa sitä, että osaava työvoima kykenee vastaamaan työn muutoksiin ja omaksumaan uusia taitoja koko työuransa ajan. Perheneuvojien ja vastaanotto-sihteerien virkojen säilymiseen, tehtävien työnkuviin, rekrytointeihin sekä koulutuksiin tulee panostaa riittävästi voimavaroja. Samalla on tärkeää huomioida perheneuvonnan kenttää koskevat työelämän muutokset, kuten määrä- ja osa-aikaisten työsuhteiden lisääntyminen. Koulutuksella on merkittävä rooli työn laadun takaamiseksi.

Miten huomioimme muuttuvan työelämän vaikutuksen perheiden elämään ja ihmis-suhteisiin?

Mitä vapaaehtoisuus perheneuvonnassa voisi olla?

Muuttuvat käsitykset seksuaalisuudesta ja avioliitosta

Viimeisten vuosikymmenien aikana käsitys seksuaalisuudesta ja avioliitosta on ollut nopeassa muutoksessa. Nämä ovat pitkään olleet yhteiskunnan säätelemiä elämänalueita, joita on ohjattu julkisen elämän tarpeista käsin. Vähitellen parisuhde on alettu ymmärtää kahden ihmisen väliseksi yksityisasiaksi ja yksilön oman elämän alueeksi, jota ulkopuolelta annetut normit eivät voi ohjata. Seksuaalisuuden todeksi eläminen nähdään kuuluvan ihmisen perusoikeuksiin. Moninaisuus perhe-elämässä

on tullut näkyviin yhä selvemmin. Se herättää monissa ihastusta ja helpotusta piiloutumisen tarpeen vähentyessä. Erilaisuuden kohtaaminen myös hämmentää ja herättää turvattomuutta.

Maaliskuussa 2017 voimaan tuleva tasa-arvoinen avioliittolaki heijastelee seksuaalisuutta ja avioliittoa koskevien käsitysten muuttumista. Avioliittolain muutos koskettaa myös muita lakeja, kuten lakia samaa sukupuolta olevien adoptio-oikeudesta, rekisteröidystä parisuhteesta ja transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta sekä isyyslakia ja nimilakia.

Lainsäädännön muutosten myötä myös kirkolla on tilaisuus tarkastella omia käsityksiään seksuaalisuudesta ja avioliitosta. Piispainkokouksen mukaan avioliittolain muutos ei muuta kirkon avioliittopetusta ja vihkimiskäytäntöjä, mutta tekee tarpeelliseksi löytää kirkossa tapoja keskustella uuden tilanteen tuomista kokemuksista ja näkökulmista. Uusi tilanne kutsuu kaikkia kirkon jäseniä tarkistamaan omia asenteitaan ja etsimään kunnioitusta ja arvostusta erilaisuuden keskelle. Seksuaalisuuteen liittyvät kysymykset ulottuvat niin syvälle minuuden ytimeen, että keskustelu ei ole helppoa. Kokemus torjutuksi tulemisesta herättää paitsi häpeää ja piiloutumisen halua, myös tarvetta puolustautua ja hyökätä. Vastakkainasettelut ja helpot ratkaisut houkuttelevat silloin, kun epävarmuus lisääntyy.

Uskon ja ihmisen olemassaolon ytimiin luotaava pohdinta herättää monenlaisia pelkoja ja uhkakuvia. Perheneuvonnassa näiden peruskysymysten äärelle on asetettu yleensä yksittäisten pariin kanssa. Nyt kirkossa etsitään keinoja säilyttää yhteys eri tavalla ajattelevien kesken. Keskustelu laajenee silloin parisuhteesta kirkon jäsenten ja erilaisten ryhmien välille. Tästä yhteyden etsimisen välttämättömyydestä myös piispat kirjoittavat kannanotossaan ”Kutsu yhteyteen”.

Samaa sukupuolta olevien avioliittoon liittyvässä keskustelussa on kannettu huolta lasten ja nuorten kehityksestä erilaisissa perheissä. Monenlaiset tekijät vaikuttavat riittävän hyvän vanhemmuuden toteutumiseen. Perheneuvonnan kokemuksen mukaan lapselle on tärkeintä, että hänen lähellään on aikuisia, jotka kykenevät asettumaan suhteeseen lapsen kanssa ja antamaan tilaa hänen tarpeilleen. Myös vanhemmat itsekin tarvitsevat kannattelua voidakseen tukea lastensa kasvua.

Toimivassa parisuhteessa puoliset pyrkivät kohtaamaan toisensa mahdollisimman avoimesti ja aidosti ja kasvavat yhdessä niin yksilöinä kuin parinakin. Suhteeseen liittyvä häpeä ja syyllisyys estävät yhteyden syntymistä ja hyvän virtaamista perheenjäsenten välillä. On tärkeää, että puoliset voivat olla ylpeitä parisuhteestaan ja hyväksyä itsensä ja toisensa ilman varauksia. Perheneuvonnassa halutaan tukea kaikkia pareja ja perheitä näkemään itsensä ja toisensa arvokkaina ja hyväksytyinä.

Perheneuvonnan toiminta-ajatuksena on aina ollut ihmisen oman äänen kuunteleminen. Valmiit ratkaisut eivät sovi aitoon kohtaamiseen. Kunnioittavalle ja luottamukseen perustuvalla työnäyillä on yhä enemmän tarvetta kiihtyvien muutosten keskellä.

Mitä avioliittolain muutos merkitsee kirkolle ja perheneuvonnalle?

Millaisia valmiuksia perheneuvonnassa on käsitellä ihmisen seksuaalisuutta?

Perheneuvonta turvaa lasten hyvinvointia muutoksissa

Lapsella on kirkossamme erityinen sija. Suomen evankelis-luterilainen kirkko onkin sitoutunut omassa toiminnassaan edistämään lapsen oikeuksien toteutumista. Konkreettisenä osoituksena tästä on vuoden 2015 alusta voimaan tullut kirkkojärjestyksen säännös (KJ 23 luku 3 §) lapsivaikutusten

arvioinnista (LAVA) päätöksenteossa. Lapsivaikutusten arviointia myös suositellaan toteutettavaksi kaikessa toiminnassa. Lapsen oikeuksien toteutuessa mahdollisimman hyvin toteutuu myös lapsen etu.

Seurakuntien on tarkoituksenmukaista hyödyntää perheneuvonnan asiantuntemusta perheiden ja lasten hyvinvoinnista sekä niihin vaikuttavista tekijöistä arvioitaessa seurakunnassa tehtävien päätösten vaikutuksia lapsiin. Myös perheneuvonnan resursseista päätettäessä on arvioitava päätösten vaikutuksia lapsiin.

Kirkon perheneuvonnalla on tärkeä tehtävä turvata lapsen hyvinvointia ja lapsen edun toteutumista perheen kaikissa elämäntilanteissa - erityisesti silloin, kun perheen aikuisilla on keskinäisiä ristiriitoja. Pikkulapsiperheiden osuus perheneuvonnan asiakkaista on kasvanut. Tämä viestii toisaalta siitä, että perheen ja parisuhteen ongelmiin avun hakemisen kynnyks on madaltunut. Toisaalta se kertoo pikkulapsivaiheen kuormittavuudesta ja haasteellisuudesta sekä suhteessa elämisen vaikeudesta. Uusien avioliitosten ja parisuhteiden elinkaari on yhä lyhyempi. Erokysymykset ovat vuorovaikutusongelmien jälkeen yleisin syy hakeutua kirkon perheneuvonnan asiakkaaksi.

Vanhempien ero koskettaa vuosittain 30 000 – 40 000 lasta. Erotilanteessa kirkon perheneuvontatyön keskiössä on tukea vanhemmuutta ja auttaa ymmärtämään eron vaikutukset lapsen näkökulmasta. Kriisin keskellä vanhempien kyky tehdä havaintoja lasten hyvinvoinnista voi olla puutteellista. Siksi on tärkeää, että perheneuvontatyössä lapsen näkökulma ja lapsen etu konkretisoituvat. Valtaosalla kirkon perheasiain neuvottelukeskuksista on aluehallintoviraston myöntämä lupa tehdä perheasioiden sovittelua. Tilanteissa, joissa se on tarkoituksenmukaista, voidaan lapset myös ottaa mukaan työskentelyyn.

Valtakunnallinen lasten ja perheiden palveluiden kehittämishanke koskettaa myös seurakuntien perhetyön ammattilaisia ja kirkon perheneuvontaa. Hankkeen tavoitteena on, että kaikki lasten, nuorten ja perheiden palvelut, mukaan lukien eropalvelut, muodostavat paikallisella tasolla yhden lapsi- ja perhelähtöisen, ennaltaehkäisevän ja vaikuttavan palvelukokonaisuuden, jossa eri toimijat pyrkivät aktiiviseen yhteistyöhön. Näin ihmisten on mahdollisimman helppoa löytää itsellensä sopivan palvelun piiriin. Lisääntyvällä yhteistyöllä pyritään turvaamaan lapsen etua, tukemaan parisuhteita ja vanhemmuutta mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja tarjoamaan nopeasti apua perheiden kriisitilanteissa. Kirkon perheneuvonta on olennainen osa maamme lasten ja perheiden palvelukokonaisuutta ja sen on tarkoituksenmukaista olla asiassa aktiivisesti yhteistyöhakuinen sekä valtakunnallisesti että paikallisella tasolla.

Millä tavoilla kirkon perheneuvonta voi omalta osaltaan edistää lapsen oikeuksien toteutumista kirkossa ja yhteiskunnassa?

Kuinka perheneuvonnan asiantuntemusta voidaan hyödyntää arvioitaessa erilaisten toimenpiteiden ja päätösten lapsi- ja perhevaikutuksia?

Millä tavoin voidaan edesauttaa perheneuvonnan entistä tiiviimpää verkostoitumista muiden perheitä ja parisuhteita tukevien tahojen kanssa?

Kuinka perheneuvonta voi entistä paremmin tukea eroon päätyneiden yhteistä vanhemmuutta?

Muutokset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteissa

Uusi maakuntalaki ja laki sosiaali- ja terveystalvelujen tuottamisesta määrittelevät sosiaalipalvelutuotannon rakennetta ja sosiaalipalvelujen tuottajana toimimisen edellytyksiä ja kriteerejä. Uudessa palvelutuotannon laissa palvelun tuottajan käsitettä käytetään kuvaamaan kaikkia sosiaalipalveluntuottajia niiden oikeudellisesta muodosta riippumatta.

Sosiaali- ja terveystalveluiden rakenneuudistuksella on vaikutuksia kirkon perheneuvonnan yhteistyörakenteisiin ja rahoituspohjaan. Monilla kirkon perheasiain neuvottelukeskuksilla on pitkään ollut yhteistyösopimus kunnan kanssa. Näissä on ollut kyse ostopalvelusopimuksista tietyistä palveluista (esim. lakisääteinen perheasioiden sovittelu) tai muunlaisesta sopimuksesta taloudellisesta tuesta. Sosiaalipalvelujen siirryttyä maakuntien vastuulle eivät yksittäiset sopimukset perheasiain neuvottelukeskusten ja kuntien välillä enää ole mahdollisia.

Kirkon perheneuvonnassa fokus on lähimmäisessä ja hänen avun ja tuen tarpeessaan. Rakennemuutostenkin yhteydessä keskeistä on palvelujen saatavuus ja toimivien yhteistyöverkostojen ylläpitäminen ja kehittäminen parien ja perheiden hyväksi, myös syrjäseuduilla ja kielivähemmistöille eri puolilla maata. Kirkon näkökulmasta perheneuvonnan työtä motivoidaan lähimmäisenrakkaudella ja kuvataan lähimmäisen avun ja tuen tarpeeseen vastaamisena.

Sote-rakennemuutoksen näkökulmasta kirkon perheneuvonnan työtä voisi osittain kuvata sosiaalipalveluna, osittain ennaltaehkäisevänä, kokonaisvaltaista hyvinvointia edistävänä toimintana. Näistä tehtävistä sosiaalipalvelut siirtyvät maakunnille, kun taas ennaltaehkäisevä toiminta jää kuntien vastuulle.

Kirkon perheneuvonnan on tärkeää olla aktiivinen osapuoli uudistusprosessissa ja sen toimeenpanossa sekä valtakunnallisesti että maakunnittain ja kuntatasolla. Maakunnittaisista yhteistyörakenteista on tärkeää huolehtia, jotta perheneuvonta pysyy osana sosiaalipalvelujen ketjua ja mahdollistaa työnsä jatkuvuuden. Kirkkohallitus huolehtii osaltaan palvelutuotannon periaatteellisista, juridisista ja käytännön mahdollisuuksien selvittelytyöstä.

Sosiaali- ja terveyshuollon rakenneuudistuksessa kunnille jää vastuu kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisestä. Toteuttaessaan perustehtävänsä kirkon perheneuvonta toteuttaa lähimmäisenrakkautta ja osallistuu kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseen omalla alueellaan. Seurakunnilla on yhä kasvava rooli kuntien yhteistyökumppanina ihmisten hyvinvoinnin vahvistamisessa.

Miten uudistuvissa rakenteissa turvataan perheneuvontapalvelujen saatavuus?

Miten uudistuvissa rakenteissa turvataan ennaltaehkäisevät palvelut ja eri toimijoiden välinen yhteistyö?

Pysyvää muutosten keskellä

Perheneuvonta on osa kirkon hengellistä perustehtävää. Kirkon uskon mukaan jokainen ihminen on Jumalan luomana tärkeä ja korvaamaton – hän on ihme sekä yksilönä että yhdessä toisten kanssa. Kirkon perheneuvonnassa tarkastelun kohteena ovat ihmisen suhde itseensä, lähimmäisiin ja Jumalaan. Ihminen kasvaa ja kehittyy suhteessa läheisiin ihmisiin. Vanhempien tai muiden hoitavien aikuisten kanssa eletessä lapselle kertyy kokemuksia, joissa hän luo kuvaa itsestään ja omasta arvostaan. Kasvuvuosina alkavat kehittyä tavat olla ihmissuhteessa.

”Sota maassa päättyi – perheissä alkoi” kuvailee Matti Joensuu perheneuvonnan alkua vuodelta 1944. Ihminen on luotu elämään yhteydessä toiseen ihmiseen. Joskus näissä yhteyksissä eletään rauhan aikaa, joskus ne muistuttavat ”sotatannerta”. Ihmisten väliset suhteet ovat edelleen perheasiain neuvottelukeskusten keskeistä työsarkaa: se osa, joka on ollut alusta lähtien. Ihmisen suurin toive ja pelko on tulla nähdyksi ja kuulluksi. Perheneuvonnassa kohdataan kokonainen ihminen – myös hänen tunteensa, toiveensa ja pettymyksensä. Työntekijän on oltava siksi riittävän selvillä itsestään, omasta voinnistaan, henkisestä ja hengellisestä tilastaan. Perheneuvonnassa sitoudutaan yksilön ja hänen rajojensa kunnioittamiseen niin fyysisellä, henkisellä, hengellisellä, emotionaalisella, seksuaalisella kuin sosiaalisella tasolla.

Kirkkona monikulttuurisessa yhteiskunnassa -selonteossa tuodaan esiin maailman, kulttuurien ja ihmisten elävän jatkuvassa muutoksessa: on paljon tarjolla, miten ajatella, mihin kuulua, kehen liittyä. Selonteossa pysyväksi mainitaan se, että ihminen etsii alati vastauksia elämän perimmäisiin kysymyksiin ja siihen, mikä on oikein ja mikä väärin. Ihminen kyselee oman olemassaolonsa tarkoitusta ja sitä, kuka hän on. Näiden kysymysten äärellä ollaan jatkossakin perheneuvonnan keskusteluissa. Perheneuvonnalla on pysyvä tehtävä armon ja toivon tuojana.

Ihmiskuntaa haastetaan etsimään kestäväää kehitystä, joka tyydyttää nykyisen yhteiskunnan tarpeet tekemättä myönnytyksiä tulevien sukupolvien kustannuksella. Perheneuvonnan haasteena on huolehtia ”kestävästä kehityksestä” yksittäisten ihmisten välillä ja laajemmin verkostoissa. Lähimmäisen kunnioittaminen on yhä merkityksellisempää kulttuurienvälisyyden ja yhteiskunnan monimuotoisuuden laajetessa.

4. KOHTAAMINEN KANTAA – KIRKON PERHENEUVONNAN SUUNTA VUOTEEN 2022

Perheneuvonnan perustehtävä

Kirkon perheneuvonnassa vahvistamme kokonaisvaltaista hyvinvointia kohtaamalla ihmisiä sielunhoidollisen ja terapeuttisen keskustelun avulla parisuhteen ja perheen eri vaiheissa sekä kriisitilanteissa.

Perheneuvonnan arvot

Perheneuvonnan arvoja ovat usko, toivo ja rakkaus.

”Niin pysyvät nämä kolme: usko, toivo, rakkaus. Mutta suurin niistä on rakkaus.”

Uskomme Jumalan hyvään tahtoon ja läsnäoloon vaikeissakin elämäntilanteissa. Jumalan armo ja rakkaus välittyvät kohtaamisissa synnyttäen toivoa ja luottamusta. Auttaminen on lähimmäisen rakastamista vastaamalla hänen todelliseen tarpeeseensa.

Perheneuvonnan visio

Kohtaamme apua ja tukea tarvitsevia. *Toimimme* aktiivisesti yhteistyöverkostoissa ja *etsimme* jatkuvasti uusia toimintatapoja parisuhteiden ja perheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemiseksi ja vahvistamiseksi.

Perheneuvonnan suuntaviivat vuoteen 2022

- **Pidämme huolta siitä, että ihmiset saavat perheneuvonnasta apua ja tukea**
  - Turvaamme perheneuvontapalvelujen riittävän tasavertaisen saatavuuden myös muutostilanteissa
  - Palvelemme asiakkaita ammattitaitoisesti yhteydenotosta asiakkuuden päättymiseen asti
  - Huolehdimme työmme ja koulutustemme laadusta ja kehittämisestä ottamalla huomioon asiakaspalautteen, ajankohtaisen tutkimustiedon, toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset sekä informaatioteknologian tuomat mahdollisuudet
  - Huomioimme työssämme lisääntyvän monikulttuurisuuden, monenlaiset perhe- ja parisuhdemuodot ja väestön ikääntymisen
  - Teemme aktiivisesti yhteistyötä eri toimijoiden kanssa sekä kirkossa että yhteiskunnassa
- **Vaalimme lapsen etua ja hyvinvointia**
  - Otamme toiminnassamme huomioon lapsen hyvinvoinnin ja ihmisoikeudet
  - Vahvistamme vanhemmuutta ja aikuisten kykyä pitää huolta lähi-ihmissuhteista
  - Arvioimme toimintamme lapsi- ja perhevaikutuksia
- **Osallistumme keskusteluun ja viestimme toiminnastamme**
  - Osallistumme aktiivisesti keskusteluun perhe- ja parisuhdeasioista
  - Tiedotamme kirkon perheneuvontatyöstä paikallisesti ja valtakunnallisesti
  - Pidämme vaikuttamistyössämme esillä lasten hyvinvointia
  - Pidämme esillä sitä, että perheneuvonta osana sielunhoitoa on kirkon perustyötä